

عکس: ایران

کارشناس حوزه ایمنی و بهداشت کار در گفت‌وگو با «ایران اقتصادی» تأکید کرد

ارتقای ایمنی کار طی سه سال اخیر

گفت‌وگو

فرزانه پیری

خبرنگار

از مهم‌ترین اقدامات برای صیانت از نیروی کار در دولت شهید جمهور و یادگاری برای نیروی کار است.

در دولت سیزدهم مقاله‌نامه شماره ۸۱ سازمان بین‌المللی کار با موضوع «بازرسی کار در صنعت و تجارت» به عنوان مهم‌ترین سند حاکمیتی سازمان بین‌المللی کار در زمینه ایجاد ساختارهای نظارتی در کشور به تصویب رسیده است.

همچنین پیوستن ایران به مقاله‌نامه شماره ۱۵۵ با موضوع «ایمنی و بهداشت شغلی» به عنوان رکن راهبردی کلان ارتقای ایمنی و سلامت کار در سطح وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در سال ۱۴۰۰، و حوادث ناشی از کار در سطح کشور در سال ۱۴۰۱، ۱۴ درصد کاهش داشته است.

خبرنگار روزنامه ایران اقتصادی درمورد وضعیت حوادث کار و ضرورت ارتقای صیانت از نیروی کار با «شهرام غریب»: کارشناس حوزه ایمنی و بهداشت کار، به گفت‌وگو نشست که مشروح آن در ذیل آمده است.

خبرنگار روزنامه ایران اقتصادی درمورد وضعیت حوادث کار و ضرورت ارتقای صیانت از نیروی کار با «شهرام غریب»: کارشناس حوزه ایمنی و بهداشت کار، به گفت‌وگو نشست که مشروح آن در ذیل آمده است.

چه عواملی در ایجاد حوادث کار تأثیرگذار

هستند؟ ضرورت ارتقای ایمنی کار در

کارگاه‌ها را توضیح بفرمایید.

ارتقای ایمنی و سلامت کار یکی از مهم‌ترین مباحث در حوزه کار است که باید مورد توجه کارگران، کارفرمایان و ناظران قرار بگیرد از این رو به هیچ عنوان نمی‌توانیم، بگوییم که هیچ کارگاهی حادثه ندارد خطر همیشه نیروی کار را تهدید می‌کند.

وجود حوادث در کارگاه‌ها و امکان بروز آن برای نیروی کار منجر شده است تا به هدف دلخواهان یعنی صفر بودن حوادث در کارگاه‌ها نرسیم هر چند با راهکارهایی می‌توان این آمارها را کاهش کرد اما هر قدر هم شرایط ایمنی خوب باشد به ۱۰۰ درصد صفر شدن در آمار حوادث نمی‌رسیم.

بر اساس تعریف حوادث کار، هرگونه حادثه که به دلیل شغل و حرفه اتفاق بیفتد و باعث صدمات جسمی و فیزیکی به کارگر شود حادثه ناشی از کار محسوب می‌شود. طبق این تعریف نیاز است تا حوادث را طبقه‌بندی کرد امکان دارد که حوادث ناشی از کار، بر اساس ماهیت کار، آسیب‌رسانی یا بیماری زا و یا براساس نوع شیفت کاری باشد.

همچنین عوامل دیگری در وقوع حوادث از جمله تصحیلات کارگران، ساعت کاری، تجربه کاری و سایر مسائل تأثیرگذار است. هر انسانی یک توانایی و قابلیت فیزیکی، ذهنی و فکری دارد که باید اینها

بعضی‌ها

معتقد

هستند که

«ایمنی‌ها،

کار را متوقف

می‌کند یا

ترمز کار را

می‌کشد!!»

در حالی که

این موضوع

واقعیت

ندارد و هیچ

ایمنی‌ای،

کار را متوقف

نمی‌کند

بلکه منجر

به کاهش

هزینه‌ها

می‌شود

یادگیری برسد این در حالی است که غرور بیشتر، احتمال اینکه فرد به خود و یا دیگران در محیط کاری آسیب بزند زیاد وجود دارد.

وظایف ناظران و متولیان در حوزه کاهش

حوادث ناشی از کار را چطور ارزیابی

می‌کنند؟

طبق ماده ۹۵ قانون کار، مسئولیت اجرای مقررات و ضوابط فنی و بهداشت کار بر عهده کارفرما یا مسئولین ماده ۸۵ این قانون خواهد بود. هر گاه بر اثر عدم رعایت مقررات مذکور از سوی کارفرما یا مسئولین واحد، حادثه‌ای رخ دهد، شخص کارفرما یا مسئول مذکور از نظر کیفری و حقوقی و نیز مجازات‌های مندرج در این قانون مسئول است.

از این رو تأمین شرایط ایمنی محیط کار، وظیفه کارفرمایان است و گروهی که بر آن نظارت داشته باشد. اما اکنون شاهد ضعف در نظارت‌ها هستیم که منجر به بروز حوادث کاری می‌شود. گاهی در سطح شهر داربست‌هایی را می‌بینیم که نیروی کار روی آن مشغول به کار هستند بدون اینکه وسایل و تجهیزات ایمنی را مورد استفاده قرار دهند و این خود منجر به بروز حادثه می‌شود.

در کودکی به ما یاد داده‌اند که حادثه خبر نمی‌کند اما در دنیای ایمنی بر اساس دسته‌بندی حوادث از هر ۶۰۰ اتفاقی که می‌افتد در آن سه حادثه است که منجر به یک حادثه جدی یا مرگ نشده است ضمن اینکه این آمارها برای مناطق کاری در کشورهای مختلف متفاوت است.

بر اساس تعاریف هر حادثه‌ای که منجر شود تا نیروی کار از محیط کار جدا شده و زیر نظر پزشک قرار گیرد این حادثه جدی محسوب می‌شود.

موارد مختلف از جمله قانون کار و تأمین اجتماعی و آیین‌نامه‌های زیادی در حوزه کار داریم که این امر نشانگر ریزبینی به موضوع ایمنی و سلامت نیروی کار است.

به‌طور قطع می‌توان گفت که دستورالعمل‌ها و قوانین کشور ما فوق‌العاده است اما نظارت‌ها بیش از حد ضعیف است. بحث نظارت‌ها باید

را در نظر گرفت. ضمن اینکه ساعت کار فوق‌العاده مهم است در کارگاه‌هایی از جمله زیرزمینی و زیرپله‌ای یا حاشیه شهر مهم‌ترین مباحث در حوزه کار است که روی آنها نظارت نیست، ساعت‌های کاری آنها مشخص نخواهد بود. همچنین در یکسری از کارگاه‌های کوچک که خارج از شهراست و ساعت کار مشخصی ندارد و افراد به خاطر شرایط اقتصادی و مالی، مجبورند تا در این کارگاه‌ها مشغول به کار شوند که شاهد حوادث کار خواهیم بود.

یکی دیگر از مواردی که منجر به حوادث کاری می‌شود بر اساس تجربه کاری است یعنی عده‌ای به خاطر تجربه کاری که دارند باعث می‌شود که اعتماد به نفس کاذب و غرور داشته باشند از این رو به قوانین و رعایت نکات ایمنی توجه نمی‌کنند که منجر به بروز حوادث می‌شود.

این یک نوع سوگیری شناختی از خود در محیط کاری است که در اثر دانینگ-کروگر (Dunning-Kruger Effect) تعریف شده است در این طرح افراد بر این باورند که باهوش‌تر و توانمندتر هستند همین ترکیبی از خودآگاهی ضعیف و توانایی شناختی پایین باعث می‌شود که آنها توانایی‌های خود را بیش از حد بدانند. که در نهایت منجر به غرور کاذب و هر قدر انسان با تجربه در حالی که در نهایت حماقت می‌شود.

استانداردها استفاده کند تا به سطح

مورد ریشه‌یابی و آسیب شناسی قرار بگیرد که آیا این ناظران اختیارات و شجاعت لازم در محیط کاری برای اجرای قوانین ایمنی کار را ندارند؟ یا اینکه سواد و تخصص کافی نظارت را ندارند؟

بر اساس قوانین موجود ناظران باید نکات ایمنی و شرایط را بیان کنند و برای گوشزد کردن تأمین ایمنی در محیط‌های کاری قدرت کافی داشته باشند.

بعضی‌ها معتقد هستند که «ایمنی‌ها، کار را متوقف می‌کند یا ترمز کار را می‌کشد!!» در حالی که این موضوع واقعیت ندارد و هیچ ایمنی‌ای، کار را متوقف نمی‌کند بلکه منجر به کاهش هزینه‌ها می‌شود.

شاید در مواردی نکات ایمنی به مدت ۲۰ دقیقه یا حتی کوتاه‌تر، کار را متوقف کند اما از نظر بازدهی آن در کاهش حوادث کار بسیار تأثیرگذار است.

اگر در محیط کار بحث ایمنی تجهیزات، مسائل زیست محیطی، مسائل اعتباری برای تأمین تجهیزات ایمنی مورد توجه قرار نگیرد و هر کدام درست انجام نشود تبعات مالی برای سیستم خواهد داشت که جبران ناپذیر خواهد بود.

چه مجموعه دلایلی موجب حجب بسیار

بالای حوادث کار در کارگاه‌های ساختمانی

شده (بیش از ۵۰ درصد) و چه راهکارهایی

برای کاهش این موارد باید مورد توجه باشد؟ بر اساس دسته‌بندی حوادث در کشور، سقوط از ارتفاع بیشتر آمار حوادث را به خود اختصاص داده است که این امر به خاطر این است که تجهیزات سیستم‌های ایمنی کار در ارتفاع به درستی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد و در برخی از محیط‌های کاری به آن اهمیت داده نمی‌شود.

دلایلی که موجب بروز حوادث ناشی از کار می‌شود به خاطر تعداد ناظران ایمنی کم و پراکندگی کار زیاد است. در کارگاه‌ها

شاهد نیروهای کار مختلفی از گروه‌های کارگر ساده، جوشکار، سفیدکار، کاشیکار، برقکار و سایر حوزه‌های کاری در مناطق مختلف هستیم که این پراکندگی، نظارت را سخت کرده است.

اول باید دیدگاه افراد را نسبت به ایمنی کارگاه‌ها افزایش داد و سپس نسبت به

حوادث پاسخگو کرد. این نکته را باید در نظر گرفت تعداد انسان‌هایی که کار می‌کنند زیاد است اما حوادثی که در اطرافشان وجود دارد بیشتر است بنده معتقد هستم به ازای هر یک کارگر، حداقل ۷ حادثه وجود دارد از این رو ناظران و مدیران اجرایی نسبت به ایمنی و رعایت نکات وظیفه سنگینی دارند، از این رو کسی که مسئول ایمنی در یک محیط کاری است باید اختیار، توانایی و دانش و تجربه کافی داشته باشد تا از این طریق سهم حوادث کاهش پیدا کند. باید در قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی به سمتی حرکت کنیم که فرهنگ ایمنی از حالت نظارتی و مقرراتی تغییر کند؛ یعنی به سمت ایمنی استقلالی برود و هر کارگری به فکر ایمنی خودش باشد. هر قدر به صورت نظارتی در حوزه ایمنی کار برویم هزینه و زمان زیاد می‌برد اما در حوزه فرهنگسازی موفق‌تر عمل خواهیم کرد.

متأسفانه چشم‌اندازی برای صفر کردن حوادث نیروی کار نداریم لذا باید روی فرهنگ‌ها کار کرد چرا که مهم‌ترین مسائل در حوزه ایمنی فرهنگسازی است، این انسان‌ها نیستند که فرهنگ‌ها را می‌سازند بلکه فرهنگ‌ها هستند که انسان‌ها را می‌سازند از این رو باید فرهنگ‌ها را پیدا کرد.

پیوستن به مقاله‌نامه ۱۵۵ ایمنی و بهداشت کار چه مزایایی به دنبال خواهد داشت؟

این قوانین برای ارتقای ایمنی محیط کار مفید است اما باید بر اساس قوانین و فرهنگ کشورمان بومی‌سازی شود. هر قانونی و دستورالعملی به هر روش اجرایی در هر جای دنیا باید بومی‌سازی شود.

مقاله‌نامه ۱۵۵، یک بندی دارد که بر اساس آن کارگر می‌تواند کار ناایمنی را انجام ندهد، اما اگر کارگر، کار را انجام ندهد ضمانت اینکه این کارگر اخراج نشود یا چه کسی است؟ تعداد کارگران زیادی هستند که از ترس اخراج شدن تن به کارهای ناایمن می‌دهند این مسأله باید مورد توجه قرار گیرد.

بشر

شهرام غریب: آموزش ایمنی باعث ارتقای بهره‌وری نیروی کار می‌شود

آموزش به نیروی کار باید به گونه‌ای صورت بگیرد که هر فردی نگران سلامت و ایمنی جان خویش در محیط کار باشد این امر باعث می‌شود تا با رعایت نکات از حوادث ناشی از کار، جان سالم به در ببرد. آموزش مقدس‌ترین کلمه و بهترین یک سازمان و محیط کاری است. هر قدر آموزش بیشتر باشد ارتقای بهره‌وری نیروی کار را شاهد خواهیم بود.

در حوزه آموزش‌ها، ۲۰ درصد آموزش و ۷۰ درصد انتقال آموزش و بحث روانشناسی مهم است که در این زمینه باید محور اصلی آموزش کارگران و سرپرستان کار باشند باید محیط برای کارگری، ایمن باشد نه اینکه به خاطر نبود شرایط ایمن، کارگران به خاطر دستمزد مجبور به کاری شوند که در آن محیط کاری و تجهیزات ایمن نیستند. وجدان کاری در حوزه ایمنی کار بسیار مهم است مدیران ارشد و سرپرستان باید نسبت به ایمنی حساس باشند نه اینکه از تجهیز و رعایت نکات ایمنی چشم‌پوشی کنند.

ویژه

براساس الزامات قوانین و مقررات حوزه کار تبیین شده است

تشریح جزئیات استانداردهای دوره‌های آموزشی ایمنی

براساس الزامات قوانین و مقررات حوزه کار، کارفرمایان موظفند تا محیط کار را براساس مقررات ایمنی و بهداشت کار برای فعالیت کارگران و کارکنان، ایمن کنند؛ با این حال، رعایت اصول ایمنی به تنهایی کافی نیست، از نظر اخلاقی بسیار مهم است که اطمینان حاصل شود که هر کارگر آموزش ایمنی را دریافت کرده که با وظایف شغلی او همسو است. رعایت این موارد، نه تنها خطرات را کاهش می‌دهد، بلکه فرهنگ مراقبت و مسئولیت‌پذیری را در سازمان پرورش می‌دهد.

علاوه بر این تعهد اخلاقی، قوانینی نیز وجود دارند که بر لزوم رعایت اصول حفاظت فنی و آموزش آن تأکید کرده‌اند. قانون کار در فصل چهارم خود و از ماده ۸۵ تا ۱۰۶، به طور مفصل به موضوع حفاظت فنی و بهداشت کار پرداخته است. در این فصل، لزوم رعایت ایمنی و بهداشت کار در محیط کار مورد تأکید قرار گرفته و وظایف و اختیارات مختلفی برای صیانت از کارگران در نظر گرفته شده است. تشکیل شورای عالی حفاظت فنی، تبیین وظایف کارفرمایان برای حفاظت از سلامت و بهداشت کارگران، تشکیل کمیته حفاظت فنی و بهداشت کار، بازرسی کار و پیش‌بینی مجازات متخلفان از جمله نکات مهم این فصل محسوب می‌شوند. علاوه بر این، در این فصل به موضوعات دیگری مانند:

تشکیل پرونده پزشکی برای کارگران در معرض بیماری‌های ناشی از کار، آموزش مسائلی مربوط به حفاظت فنی به کارگران، کارفرمایان و سایر افراد در معرض خطر و ضمانت اجرای مقررات نیز پرداخته شده است.

هدف اصلی این فصل، ایجاد محیط کاری امن و سالم برای کارگران و حفظ نیروی انسانی کشور است. علاوه بر این آیین‌نامه ایمنی و بهداشت کارفرمایان، کارگران و کارآموزان مصوب خرداد ۱۳۸۹ مشتمل بر ۱۲ ماده به منظور ارتقای فرهنگ عمومی ایمنی، ایمن‌سازی محیط کار، ارتقای بهره‌وری، کاهش حوادث ناشی از کار و در نهایت صیانت از نیروی کار تدوین شده است. دستورالعمل اجرایی این آیین‌نامه اما در مهرماه ۱۴۰۱ تدوین شد که برگزار دوره‌های آموزشی ایمنی کار را به شکل نظام‌مند و به دو شیوه آموزش «عمومی» و «تخصصی» مورد تأکید قرار داده است. این دوره‌ها به صورت حضوری، مجازی یا به شکل ترکیبی از هر دو برای آموزش‌گران و مسئولین ایمنی و بهداشت کار با پرداخت تعرفه‌های پیش‌بینی شده برگزار خواهند شد.

استانداردهای دوره‌های آموزشی ایمنی

استانداردهای برگزاری دوره‌های آموزشی ایمنی و بهداشت در محیط کار می‌تواند بسته به عوامل مختلف، متفاوت باشد، از جمله:

مکان یا موقعیت جغرافیایی: مقررات و الزامات ممکن است بین مناطق مختلف یک کشور یا بین کشورهای متفاوت باشد. کارفرمایان باید به قوانین ملی یا منطقه‌ای که الزامات آموزشی خاص را برای صنایع مختلف و نقش‌های شغلی مشخص می‌کند، پایبند باشند. این قوانین اغلب مواردی را که باید پوشش داده شوند، حداقل ساعات آموزشی و دفعات به روزرسانی آموزش را الزامی می‌کند.

صنعت: برخی از صنایع ممکن است خطرات ایمنی خاصی داشته باشند، بنابراین نیاز به آموزش تخصصی دارند. **وظایف شغلی:** کارگرانی که با خطرات بالاتری در حین انجام کار مواجه هستند، ممکن است در مقایسه با افرادی که در نقش‌های کم‌خطر هستند به آموزش عمیق بیشتری نیاز داشته باشند.

مسئولین ایمنی واجد شرایط: مربیان باید در موضوعات مختلف مربوط به حفاظت، ایمنی و بهداشت، تخصص کافی داشته باشند. **محتوای آموزشی:** برنامه درسی آموزشی باید طبقی از موضوعات مرتبط با محل کار و نقش‌های شغلی، از جمله شناسایی خطر، روش‌های اضطراری، پروتکل‌های ایمنی و انطباق با مقررات را پوشش دهد. مناسب‌سازی محتوا برای رسیدگی به خطرها و مسئولیت‌های خاص شغل، ارتباط و اثربخشی آموزش را افزایش می‌دهد.

روش‌های کار ایمن: آموزش باید رویه‌های مناسب را برای انجام وظایف به شکل ایمن، از جمله استفاده از تجهیزات حفاظت فردی پوشش دهد.

روش‌های اضطراری: کارکنان باید بدانند که چگونه به شرایط اضطراری مانند آتش‌سوزی، نشست، ریزش آوار و غیره واکنش نشان دهند. باید توجه داشت که سرمایه‌گذاری در آموزش ایمنی مناسب در محل کار فقط یک تعهد قانونی نیست، بلکه برای سازمان‌هایی که متعهد به پرورش فرهنگ ایمنی و رفاه هستند، یک الزام استراتژیک است. با سفارشی‌سازی دوره‌های آموزشی برای مطابقت با تخصص کارگران و نقش‌های شغلی، کسب‌وکارها می‌توانند خطرات را کاهش و انطباق را افزایش دهند و البته نیروی کار را در برابر نگرانی‌های ایمنی توانمند کنند.

اول ایمنی بعد کار